

DANIE (108) sb n

a jasne, e pochylone.

sg N danié (22); -é (2), -(e) (20). ◇ G daniã (22); -ã (20), -(a) (3). ◇ D daniu (5). ◇ A danié (12); -é (3), -(e) (9). ◇ I daniem (18), danim (10); -em *FalZioł, Diar, DiarDop, GórnDworz, ModrzBaz* (2), *ActReg* (3), *WujNT*, *SarnStat* (2), *PowodPr* (2); -im *ZapWar, KromRozm II, CzechRozm, SkarJedn*; -em: -im *MetrKor* (3 : 5), *SkarŻyw* (1 : 1); ~ -em : ém *SarnStat* (1 : 1), -(e)m (16). ◇ L daniu (17). ◇ pl A daniã (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w. oraz s.v. dać.

1. *Darowanie, ofiarowanie; uiszczenie należności, zapłata; datio Calep, Cn; dandum Mącz; datus, praestatio (fiscalis) Cn; datum Vulg [w tym: czego (8)] (15) : Mutuum, zayemne [!] danye BartBydg 95b; lepiej ieft/ áby Krol Polfki otworzonã rękę ku daniu zãwŹe miał/ á niŹli zãmknionã OrzRozm O3, O2v; Potior sit qui prior ad dandum est, Ten lepŹzym ma być który pierwŹy yeft ku daniu. Mącz 316a; A iefliŹ Pan Bog gotowŹy ieft do dánia niŹli ty do brãnia/ [...] iuŹ wymowki nie máŹ SkarŻyw 36; Calep 337b.*

danie komu (1): *ActReg* 122 cf »danie pieniędzy«.

danie na co (2): *Mącz* 122d; Symbolum – Zanie [!] naczech Źpolni, Źpolni groŹz dobieŹiadi. *Calep* 1040a.

WyraŹenia: »jałmuŹny danie« (1): Przeto oŹierociãłégo człowieká ratowãc nád iãłmuŹnã dánia przekłãdaiã *SarnStat* 1275.

»danie pieniędzy« (3): *LibLeg* 10/120v; *Mącz* 122d; adowiedział się zeby o przyięciu Nizowcow na słuŹbę KIM. y daniu pieniędzy im y sukna. *ActReg* 122.

»danie poboru« (2): AuguŹtyn S. Piotrá S. przełóŹonym ApoŹtołow zowie/ y dánie poboru y modlitwã zá Piotrá ná przełóŹeńŹtwo iego wykłãdá *SkarJedn* D3v, 71.

»danie raty« (1): á zá koŹdym dániem raty quity máiã bydŹ dáne. *SarnStat* 1078.

»zaduszne danie« (1): Legatum ad pias causas, [...] quod relinquitur pro anima, zaduszne danye *BartBydg* 80b.

Szeregi: »danie abo poŹyczanie« (1): Przodkyem Krol yego M. ma za dobrze panv Woyewodzie ysz wŹdziecznye przyãł od Krola yego M. obmowe okolo danya abo poziczanya pyenyedzi *LibLeg* 10/120v.

»danie i wzięcie« (1): zaden mi KoŹcioł nie vŹycał co fię tycze dánia y wzięcia [*dationis et acceptionis*]/ iedno wy łami. *BibRadz Philipp* 4/15.

2. *Wręczenie, podanie; powierzenie [w tym: czego (8)] (15) : OrzQuin T3; Y niemięŹzkãiac bieŹeli do KlemenŹa PapieŹã/ [...] áby iã wtym poćwierdził á poŹlubione dziewictwo iey dánim zasłony poŹwięcił. SkarŻyw 435.*

danie komu (1): *WujNT* 69 cf »danie kluczy«.

WyraŹenia: »danie kluczy« (1): Iãko przełóŹonemu mieyŹkiemu/ y goŹpodarzowi domowemu/ dániem kluczy/ zwierzchnoŹc nád miãłtem ábo nád domem zlecãiã. *WujNT* 69.

»danie lekarstwa« (1): wŹzak moczą tych rzeczy z ziemie vroŹlych przez Źkutecznã Źprawę/ to ieft daniem lekarŹŹtwa/ [...] krew Źie czyŹci y od poruŹenia zachowawa *FalZioł* [*7]v.

»danie do wiernych rąk« (1): Bo ledwieby fię ktora miedzy ludźmi ípráwá náleść moglá/ ktoraby fię niezámýkáła/ [...] dániem [*commodato, deposito*] do wiernych rąk/ zaftáwá/ y infzemí tym podobnemi. *ModrzBaz* 77.

praw. »ręka, ręki, ręki w rękę danie« = *ostateczne potwierdzenie* [szyk 6 : 1] (4 : 2 : 1): a thego flyvbu slyvbuyą prozen nyebycz, zadnym wymyflyoným obyczayem, do thand, dokand by mya yego krolewska mylołcz, [...] dołthatecznye mya nyepzrupuřczył, zułth wvřzy a raką danyem *MetrKor* 37/2, 34/265, 268, 37/2v, 4; *ZapWar* 1550 nr 2665; *GórnDworz* E2.

»danie ręki« = *podanie ręki na powitanie* (2): á po dániu ręki/ ręce łwe vmyie/ máiac infze zá nieczyłthe *BielKron* 434v; *ActReg* 111.

»danie w ręce« = *powierzenie* (1): *Compromissum*, [...] Zdánie fię ná yednacze/ Dánie yednaczm w ręce. *Mqcz* 227a.

3. *praw. Akt nadania mienia, uprawnień, darowizna; datio Mqcz, Calep [w tym: czego (3)] (10) : Mqcz* 92a; LEO dzyewiáty z Niemiec był ná Papiestwie trzy látá y dwa miełiace/ s Cefárfkiego dánia *BielKron* 176v, 385v; Tákze téz móvimy o káždym pořtánowieniu vczynioným z fynem oycowłkim/ iż nie iełt wáźne/ gdy iełt w mocy oycowłkiey [...] iż nie ma páńłtwá żadnéy rzeczy/ álbo dánia iákiéy, máiętnořci. *SarnStat* 586, 706.

Wyrażenia: »w lenno, w lennie danie« = *infeudatio JanStat* (2 : 1): tedy tákové w Lenno dánié/ chcemy y fkázuiemy byđz nıkczemné *SarnStat* 979, 979, 980.

Szereg: »(nie) danie (więcej) ani (aniźli) branie« (2): *Exekucya* po łácinie/ ku czynieniu/ ku wypráwiániu/ y ku dániu więcej łye řciąga/ á niźli ku brániu/ álbo ku odeymowániu. *OrzRozm* B2; *OrzQuin* F3.

4. *Ustanowienie, ogłoszenie; datum JanStat [czego] (19) :*

danie komu (1): A co fię tknie dánia imienia Boźego ániołowi: Azáłz Bogu nie wolno włóżyć ábo dáć imienia łwego komu chce? *CzechRozm* 55v.

Wyrażenia: »danie Ewanjelijej« (2): Danie Ewangeliey według ktorey vpomina prorok aby łpokoynie ludzie mieřzkali. *WróbŻołt* 67; *CzechRozm* 95v.

»danie imienia« (3): *CzechRozm* 53v, 55v; O łzczéłliwy fundámenćie kořcielny tákim dánim imienia nowego/ y godna do tákiego budowánia opoko [o św. Piotrze]. *SkarJedn* 66.

»danie kielicha, sakramentu« (2 : 1): Te łłowá Pan wyrzekł po dániu Sákrámentu pod ořobą chleba: [...] á po dániu kielichá [...] ich nie powtorzył *WujNT* 607, 607 [2 r.].

praw. »danie roku« = *ogłoszenie terminu, pozwanie* (1): O dániu roku przes Woźnego. *UstPraw* H4.

»danie statutu« (4): dla tego vřtáwiamy/ iż o kmiećie zbiegłé od dánia dźřieyřzého Státutu [a die data praesentium *JanStat* 1086] nápotým máią byđz pozywáni ři/ ktorzy pozywáni byđz máią do łądow Ziemłkich *SarnStat* 661, 84, 746, 918.

»danie zakonu« = *legislatio Vulg* [szyk 3 : 3] (6): *KromRozm II* i3, i3v; *BielKron* 30v; Szczeřo oni S. łtárzy oycowie fię z wielką chęćią y wzdychánim ku zbáwićielowi przyřłzemu obracáli/ áby z nich innego łžeýřzego zakonu dániem przekłętwo łtárego ziął *SkarŻyw* 3; *WujNT* 287, 1.*Rom* 9/4.

5. *Uczynienie, spowodowanie; udzielenie; zesłanie [w tym: czego (31), kogo (5)] (43) :* dobry gracź/ gdy mu kořtká ná wárcabnicy zle łtánie/ dobrem dánim łobie pomoże. *GórnDworz* Hh6v; áby iuřz

dom y gniazdo nąznaczył ná dąnie onego obiecąnego zbąwiciela światá Mefyalfá *SkarŻyw* [282]; *CzechEp* 297; *LatHar* 38; *SkarKazSej* 689b.

danie komu (7), *czemu* (1): *MurzNT Luc* 1/77; *Mącz* 495a; *GórnDworz* T4; *WujNT* 248; gdy ná żądání nálfé lzláchtá nálfá Koronna zá grńnice Królestwá dla dńnia odporu [*ad repellendam JanPrzyw* 14] łrogości nieprzyacieliłkiéy poiedźie tedy im dofýc vczynienié łłufzné [...] vczyniémy. *SarnStat* 891; *PowodPr* 46; *SkarKaz* 206.

Wyrażenia: »danie błogosławieństwa« (1): prosił pilnie Bonifacyufzá/ áby Potym/ [...] w dom fię iego ná dńnie błogóławieńtwá łkłonił. *SkarŻyw* 497.

»za Bożym danim« = *za Bożą przyczyną* (3): Boza chwala y modlithwa naczie nyech bandzie. y wyelye dzywow. ktorełł czynyl za Bozim danim. *MetrKor* 46/46, 46/117, 175.

»danie dobrego dnia« = *powiedzenie dzień dobry* (1): thákże łkoro po dńniu dobrego dnia ieden drugiemu/ poczłł pytać ten czo pozniey przyłzedł *GórnDworz* T4.

»danie Ducha świętego« (2): Atak chrzełt święty/ iefłci znak widomy/ [...] na łwiadcztwo dany odpvłzczenia nálfych grzechow y dania ducha świętego. *SeklWyzn* d3v; *SkarKaz* 206.

»głosu swego danie« (1): Punctum item significat, Przitknienie/ to yełt przizwolenie/ wotum á głofu łwego dńnie. *Mącz* 331c.

»danie mocy« (1): Delegatio, Polecenie/ Dńnie mocy ku czemu. *Mącz* 187a.

»danie odporu [komu]« (2): Nie iżby káždy Chrzełcijńnin/ [...] miał być nátychmiał obdárzon ofobną iáką y niezwyčzýną náuką ná dyłputowńnie/ y dńnie odporu przeciwnikom [...] ále iż Pan Bog da naprołtszemu [...] vmieiętność potrzebną *WujNT* 248; *SarnStat* 891.

»danie pokoju (Chrystusowego)« = *pogodzenie się* (2): w pocółowńniu/ y łpolnym obłńpieniu y wdńniu pokoiu Chryłtułowego z wielkim fię wefelim roziácháli. *SkarJedn* 337, 293.

»danie pomocy« (1): Parcere auxilio alicuius, Nie chceć komu zádawć trudnołci około dńnia pomocy. *Mącz* 277c.

»za daniem, z dania, danie przyczyny« [*szyk* 5 : 3] (5 : 2 : 1): *Diar* 24; *DiarDop* 119; *ActReg* 54; Gdzieby bydlę iáké vderzeniém, álbo poćłkiem zá czyim dńniém przyczyny w grzbiet był obrážoné, ma dć pułtory grzywny. *SarnStat* 675; *PowodPr* 46, 75; *CzahTr* Gv; *KlonWor* 70.

»danie sakramentu« (1): Otworzćie vłzy łwoié: á woniå dobrå przy dńniu wam łacramentów Pńńskich poczuyćie. *BialKat* 246.

»danie sprawy« = *zawiadomienie, złózenie sprawozdania* (2): O Nizowcach co im we Lwowie od Kr. IM dano nie co pieniędzy, y sukna zdaniem sprawy, niema się pierwey wymykac azby tego baczeł bydz potrzebę *ActReg* 122, 46.

»danie świadectwa« (1): Testatio, Swiadczenie/ dńnie łwiadcetwá. *Mącz* 452b.

»danie wiadomołci« (1): Ku dńniu wiadomołci [*ad dandam scientiam*] zbawieńiå ludowi iego *MurzNT Luc* 1/77.

»danie winy« = *oskarżenie* (1): Crimen invidiosum, Nieprzyemna skąrgå/ dńnie zwłalfczå winy komu w czym która łie mało ludzióm podoba. *Mącz* 495a.

»danie winy« = *zadołcuczynienie* (1): Luitio, Odcierpienie Dńnie winy zåwetowńnie. *Mącz* 199d.

»danie wwiązania« = *facta intromissio JanStat* (3): tedy Woźny po daniu w wiazania vczyini zeznanie z fzlachtą v ksiąg Grodzkich oného powiátu *SarnStat* 829, 546, 936 *marg*.

»zapisu na się danie« (1): *Satisdatio* – Zaręczenie, zapiffunafię danię. *Calep* 948a.

»danie zgody« = *concordiae acceptatio JanStat* (1): iżem [...] y przy opowiedzeniu y daniu ninieyżéy z oboiéy ftrony zgody [*oblicznie był*] *SarnStat* 1107.

»danie znać« (3): *Significatio*, Oznamyienie/ danie znać. *Mqcz* 392b, 254b, 255a.

»danie żywota« (1): *Animatio* – Daniezywota, wskrzefzenie. *Calep* 71b.

6. O uderzeniu [komu] (1) :

Wyrażenie: »danie pogębka« (1): A iam przedfię iáko głuch nie słuchał: á iáko niemy nie otwierałem vft moich. (*marg*) Tákiego męłthwá potrzebá do dania czartu pogębka. (–) *LatHar* 163.

7. *Wydanie, poddanie [w tym: kogo, czego] (2) (3) :* Weneći [...] rofkazáli [*swemu posłowi*] áby inne rzeczy pierwey íprawował/ á miałt niewípominał/ máiąc zá to/ yż to bez miałt dania/ vczynią ínami wieczny pokoy *BielKron* 217v.

Wyrażenia: »dobrowolne danie« (1): [*król Bolesław*] niektore [*państwa*] przez przypędzenie/ niektore przez dobrowolne danie k tobie przyćiągnął *BielKron* 345.

»danie w niewolą« (1): Bo tym ípořobem ířkodá bywála nágradzána/ ábo oddánim we dwoy nařob/ ábo dánim wniewolą/ ábo záprzedánim złodźieía [*seu addictione aut venditione furis*], *ModrzBaz* 78.

8. *To, co zostało dane, przekazane, wyłożone; nauka* (1) : A ták bráćya ftoycýe/ á dźyercýe dánya/ ktorycheřcýe fy náuuczyli bądź przez mowę nářfę álbo kazánye/ bądź teź przez líft. *KromRozm I* g3.

Cf DAĆ, DANINA, DAŃ, NIEDANIE